

Luni
de fiere

PASCAL
BRUCKNER

Luni de fiere

PASCAL
BRUCKNER

Traducere din franceză
de Tristana Ir

TREI

*Ai grijă să nu dispări în
personalitatea altcuiva,
bărbat sau femeie.*

Scott Fitzgerald

Pentru Brigitte

Ziua întâi:

**Farmecul înclinațiilor
când se ivesc.**

Eternitatea, domnule, a început pentru mine într-o seară de iulie în autobuzul 96 care face naveta între Montparnasse și Porte des Lilas. Se întâmpla acum patru ani. La intersecția de la Odéon, o fetișcană, îmbrăcată cu o fustă neagră cu volane, cu gleznelor subțiate de niște șosete lungi și albe, s-a așezat pe locul din fața mea. Instantaneu, am fîntuit-o cu privirea. Am fost literalmente uluit de chipul acela pe care îl contempnam ținându-mi răsufarea. Nu știu ce admiram mai mult: obrajii ce semănau cu un aluat frământat în lapte sau genele care-i mângâiau ochii verzi, zăgăzuindu-i totodată indiscretele ocheade. Nu o vedeam, eram orbit, hipnotizat și-aveam o singură dorință: s-o agăț; doar o groază: s-o las să plece. Probabil că admirația îmi era lipsită de măsură, căci necunoscuta a întors în curând capul oftând a exasperare, iar mie mi-a fost teamă, preț de-o clipă, să nu-și caute un alt loc. Dar reticența aceasta în care aflam un oarecare rafinament m-a făcut s-o îndrăgesc și mai tare.

Să nu râdeți de autobuz: nu există un loc anume a cărui menire să fie dragostea la prima vedere. Chiar și o cutie pe patru roți se poate transforma în anticamera paradisiului atunci când cineva crede în destin. Voi prefera întotdeauna făptura întâlnită din întâmplare aceleia pe care mi-o prezintă prietenii: căci soarta care ne-a pus la cale conjuncția va continua în mod misterios, așa-mi închipui eu, s-o fecundeze. Iar neprevăzutul rămâne singura putere în stare să dea căldură vieții.

Mi-era, prin urmare, groază că n-am să găsesc un singur cuvânt ca să rup tăcerea, că am să iroiesc prilejul acestei apropieri rapide. Cum să evit primele vorbe veșnic asemenea, să mă arăt delicat, original, seducător și, totodată, în stare de ispită? Grea întrebare care a fost, bănuiesc eu, cea a Diavolului în ultima seară a Facerii. Un controlor mi-a venit în ajutor: n-am să-i mulțumesc niciodată îndeajuns RATP-ului pentru cooperarea sa. Ne-a cerut biletele. Frumoasa mea vecină pretindea că și l-a pierdut pe-al ei pe jos. Ne încovoiaserăm toți ca să căutăm printre murdării cartonașul galben. Nașul pregătea deja procesul-verbal. Ea-și plecase ochii, roșie la față

de zăpăceală: am înțeles că minte. Tulburarea aceasta m-a uns la suflet. Neștiut de nimeni, i-am strecurat în mână propriul meu bilet pe care numai ce i-l arătasem controlorului. Fetişcana a rămas o clipă uluită, apoi mi-a zâmbit. Nașul s-a îndepărtat. Eram salvat: eu și ea aveam o poveste. E firesc ca, după toate acestea, să fiu împotriva gratuității transportului în comun. Răufăcătoarea mi-a mulțumit apăsându-mă ușor pe mână, dar a gafat îngrozitor înapoiindu-mi biletul. O cucoană care ne luase la ochi, o ditamai balabusta cu părul făcut permanent, ne-a văzut șmecheria și l-a strigat pe naș. Autobuzul tocmai se oprise la Saint-Paul: n-am avut vreme decât să-i dau cu flit celei care ne părăse și să cobor. Eram înnebunit, aș fi plâns de turbat ce eram: i-am făcut complicei mele semne mari cu mâna, dar vehiculul mi-a smuls-o în curând vederii. Rătăceam ca un suflet blestemat: Parisul nu e mare, dar ființele pot să dispară în el ca într-un puț. Nu mai aveam decât o dorință: să o revăd cu orice preț, chit că n-aveam să fac nimic altceva toată vara.

Bărbatul care îmi vorbea astfel stătea lângă mine într-o cabină de pachebot, în plină mare Mediterană. Era noapte. Cu picioarele acoperite de un pled, așezat într-un fotoliu, privea în jur cu niște ochi tulburați și rătăciți care se opreau din când în când într-ai mei. Avea o față crispată căreia nu-i puteai da nicio vârstă, dar pe care se mai vedeau câteva rămășițe ale tinereții. Întreaga lui ființă răspândea o ciudată neliniște, o nervozitate ținută în frâu. În seara aceea, deși m-am purtat cu răceală — căci l-am urât pe Franz încă de la prima noastră întâlnire, cu o ură pe măsura ascendentului pe care îl avea asupra-mi, nu pătrunsesem nici pe departe conștiința acestui om pervers. Îi ascultam pur și simplu statornicul șuvoi al vorbelor, vocea scârțâitoare ca un zăvor care ținea isonul bolboroselii melancolice a unui ceainic.

Dar îngăduit să-mi fie să-nfățișez împrejurările întâlnirii noastre. Numai ce împlinisem treizeci de ani și plecam în India cu Béatrice, prietena mea. Eram fericiți, încrezători că ne îndreptam spre-un adevăr. 28 decembrie 1979. Plecasem de cu dimineață din Marsilia la bordul unui feribot turc, *Truva*, care face, *via* Napoli-Veneția-Pireu, ultima legătură maritimă între Franța și Istanbul. Deși evidente pricini ne împingeau să părăsim pentru câteva luni plictisul unei meserii devalorizate — eram profesor de literatură într-un liceu parizian, iar Béatrice preda italiana —, fugeam mai ales atrași de Orient. Cuvântul acesta cuprindea o scânteiere aurită, o auroră strălucitoare care mă fermecau. Vaga lui splendoare mă făcea să freamăt, iar prejudecata mea în privința acestui țărâm îndepărtat ținea, pare-mi-se, de ferovare. Mă duceam în Asia, în întâmpinarea unei dezordini sacre pe care Europa nu mi-o mai oferea, ca să mă descotorosesc de tot ceea ce nu-mi era indispensabil. Pentru călătoria aceasta, pe care o pregăteam de mult timp, îmi luasem un an de concediu fără plată de la Ministerul Educației Naționale și lucrasem toată vara într-o firmă de asigurări. Dorința de-a ajunge până în India străbătând etape mici, cheful de a pierde vremea la începutul unui lung periplu îndreptățiseră alegerea vaporului, cu atât mai mult cu cât linia maritimă, ieftină și păguboasă, era menită dispariției.

Închipuiți-vă atmosfera plină de speranță, de incertitudine a unei traversări la începuturi. Un pachebot, oricât de prăpădit ar fi el, nu-i doar un mijloc de transport: e o stare de spirit. De îndată ce-a trecut pasarella, orice om vede lumea altfel, devine cetățean al unei republici aparte care este un loc închis și ai cărei locuitori nu au nimic de făcut. Numai că îmi plăcuse felul în care culorile înăbușeau zgomotele și mirosurile puturoase care lăncezeau acolo, amestec de izuri marine și de cauciuc încins. Cu minusculul său coș înfipt în spinare ca un degetar răsturnat, *Truva*, fost lainer norvegian rearmat de către turci, n-avea nimic dintr-un mastodont. Prinsă între doi pereți metalici, cabina

noastră era un dulap strâmt, mobilat cu paturi suprapuse și o chiuvetă ridicol de mică. „Ce cavou frumos, spusese Béatrice când pășise înăuntru, tu iei sarcofagul de sus, eu, pe cel de jos.“ Paharul pentru periutele de dinți se zgâlțâia lângă armătura de fier a chiuvetei, iar cămăruța noastră se scutura toată din pricina trepidațiilor motorului. N-aveam cine știe ce loc, dar găseam o alinare pentru lipsa de lux și de spațiu în perspectiva unor voioase promiscuități pline de-amor. Și apoi mai era și un hublou, căruia i-am aflat întotdeauna un farmec aparte: farmecul de a vedea totul fără să fii vreodată văzut. Ca o găurică de la o încuietorie prin care aveam să surprindem tainele mării, o înfruntare lipsită de primejdii cu monstrul cel sărat, un renghi jucat adversității elementelor lichide.

Imensitatea are nevoie să fie abordată prin această lucrarnă, încă și mai înduioșătoare când e încadrată de perdele și din a cărei pricină cabina pare o casă de păpuși. Iar în spatele fiecăruia dintre aceste obrăzare se află o locuință, făpturi însuflețite, mii de destine care se întâlnesc.

De altfel, în dimineața plecării noastre, la Marsilia era o vreme de o miraculoasă frumusețe: soarele bătea în coca navei, iar sub razele sale, bastimentul nostru scorojit strălucea ca o bucată de zahăr. Eram fericit, aveam încuviințarea luminii, adică a zeilor, și-n toate acestea vedeam un semn bun pentru restul călătoriei. Savuram consistența înghețată a aerului, ca un sorbet, pe care un vânt de pe maluri îl impregna cu mireme de mirodenii și pini silveștri. În depărtare, alte pacheboturi, jucărioare albe, tăiau mătasea orizontului. Niciodată nu mă încercase o senzație de o asemenea beatitudine. Tulburat de sentimente pure, privind cum coastele franceze se pierdeau într-un abur luminos, temându-mă uneori să nu fiu iarăși jucăria unui vis, mă chinuiam să-mi stăpânesc exaltarea.

Această primă zi a unei traversări care trebuia să dureze cinci a fost nemaipomenită din pricina impresiei de gol plin de

fericire pe care mi-a lăsat-o. Oricine știe că nu se întâmplă niciodată nimic la bordul unei nave, dar că plictisul care te încearcă e de-o calitate superioară ce seamănă cu euforia. Cea din urmă platitudine dintre mine și Béatrice căpăta în contextul plecării valoare de talisman. Această odisee ne odihnea sufletele și discutam cu volubilitate pe lungile întinderi ale punților, fără să vedem pe nimeni, prinși cu totul unul de celălalt. De cinci ani de când ne cunoșteam era prima noastră escapadă: trăisem puține, dar multe prin procură, prin intermediul sutelor de cărți pe care le citisem. Cuplul nostru era o bibliotecă, volumele in-folio ne țineau loc de copii și călătorii. Și șovăisem multă vreme înainte de a ne avânta în această peregrinare care ne tulbura cele mai dragi tabieturi. Béatrice avea frumusețea clară a unei anglo-saxone și, deși eram de-o seamă, știuse să-și păstreze un farmec adolescentin. Până și trupul îi șovăia între fetiță și femeie și, de n-ar fi fost lungă cascada de valuri arămii care-i înconjura chipul, i-ai fi dat cel mult douăzeci de ani. Îi spuneam „ursita“ mea și ne șopteam la ureche taine pe care le știe toată lumea, dar pe care nu voiam să le afle orișicine.

La prânz nu eram mulți, vreo treizeci, într-un restaurant cu vedere panoramică ce ocupa toată lățimea navei și care putea să primească cel puțin două sute de persoane; înghesuit la patru mese, micul grup a simpatizat degrabă. Mâncatul e marea distracție a croazierelor: mesteci și-ți scrutezi tovarășii ca să ghicești cine sunt, ce fac, ce vei face cu ei. În viața aceasta închisă, necunoscuții capătă o extremă importanță și o dorință de-a cunoaște oameni plăcuți dă târcoale în mintea pasagerilor. Se aflau pe vapor, pe lângă inevitabilele contingente de nemți și de olandezi împinși pe drumuri de prosperitatea propriei lor monede, un cuplu de englezi, altele două de francezi, câțiva italieni și un mic grup de studenți greci și turci. Aveam impresia că plutesc pe o arcă pe care cineva ar fi îngrămădit câte un specimen din fiecare țară limitrofă Mediteranei. Neștiind cum să discutăm și după

ce încercasem mai multe limbi latine, ne-am înțeles să folosim engleza ca idiom comun. Cum foarte puțini o vorbeau corect, decurgeau lungi întârzieri în înșurubirea cuvintelor, quiproquo-uri care provocau râsul și toată lumea mânca și bea de parcă nimeni n-avea să ne mai cheme la nicio masă până la sosire. Mă lăsam cu totul în voia plăcerii de a ne descoperi unii pe alții, chiar dacă numai cu privirea, gândindu-mă că mâine, poate, aveam să le spunem tuturor acestor oameni pe numele lor mic.

Ne ridicam de la masă, când Béatrice m-a rugat să o aștept două minute în fața unei uși de la toaletele rezervate femeilor. Nu se mai întorcea odată; fără niciun chef, am pătruns la rândul meu în locurile cu pricina. Am găsit-o aplecată peste o fetișcană plânsă toată al cărei machiaj îi înnegrise obrazii.

— Ce se-ntâmplă?

— A fumat prea mult hașiș, mi-a răspuns Béatrice.

Am ridicat, fără să mă pot ascunde, din umeri.

Necunoscuta bocea și mai tare. Era îmbrăcată într-un hanorac îmblănit și niște blugi. N-o văzusem la prânz. Văicărelile ei mă enervau. La întrebările pe care i le puneam, răspundea monosilabic, de parcă am fi deranjat-o cu indiscreția noastră, cuvinte încâlcite din care i se deslușeau turbarea de a fi la bord și nerăbdarea de a părăsi nava. Ne-a spus că o cheamă Rebecca. Ajunsesse într-o stare de îndobitocire în care nimănui nu-i mai pasă cum arată.

— Unde mergeți? a izbutit ea să îngaime cu o voce moale.

— La Istanbul mai întâi, în India după aceea și poate în Thailanda.

— Dar India nu mai e deloc la modă!

N-am zis nimic, punând vorbele acestea pe seama beției.

— O să te duc înapoi în cabina ta, i-a spus Béatrice.

— Tu... tu ești drăguță... părul tău îmi amintește de... prăjitura cu miere de Anul Nou Evreiesc.

— Vino pe punte, o să-ți facă bine să ieși la aer.

A fost nevoie s-o țin tot culoarul; soarele i-a aprins un lăntșor și un pandantiv la gât: *mano cornuta* împotriva deochiului. Începuse iar să delireze, trecând de la veselie la hohote de plâns, balmăjind cuvinte fără șir care o făceau să pufnească în râs. Mi-era rușine și mă temeam să nu fim văzuți în compania ei. Simțindu-mi reticența, Béatrice m-a rugat frumos să le las singure.

Când s-a întors, am făcut un comentariu scârbit despre amărăciunea de a da, până și pe mare, peste copiii rătăciți din La Huchette și Saint-Michel¹.

— Nu vorbi așa, Didier, e frumoasă și pare foarte nefericită.

— Nefericirea ei nu mă interesează, iar frumusețea sa nu mi-a sărit în ochi.

Am pus capăt întâmplării cu o serie de săruturi și o după-masă la fel de calmă și de încântătoare ca începutul zilei. Mica punte pe care ne lungisem ca să citim, eu *Bhagavad Gita*, iar Béatrice un roman de Mircea Eliade, era o adevărată terasă decupată cu lama pe cer, pe care coșul navei o ferea de vânt. Doar zgomotul paginilor pe care le dădea prietena mea întrupea îndepărtatul clipocit al apei ce se lovea de cocă și găfăitul motoarelor. Orice voință își pierdea puterea, ne cuibăream în căldură, pătrunși de lumina care se răsfrângea de la provă la pupă pe acest imens palat de oțel alb.

La apusul soarelui și pe când se lăsa o noapte înghețată, am avut parte în alcovul nostru de un sfânt ceas de voluptate. Copleșit de atâtea emoții, aș fi adormit imediat, dacă Béatrice n-ar fi insistat să o însoțesc la cină. În comparație cu impunătoare liniște de-afară, marea sală a restaurantului, deși de-abia plină, zumzăia ca un stup; și ai fi zis că neînsemnata încărcătură care o umplea, adăpostită între pereții săi tremurători, își trăgea din înfrigurata ostilitate a mării comori de intimitate și voioșie.

¹ Zone din Cartierul Latin, teatre ale evenimentelor din Mai '68. (N.L.)

La masă, am făcut cunoștință cu singurul pasager indian aflat la bord — un sikh ajuns în Anglia, de profesie medic, care trăia la Londra și se ducea la Istanbul pentru un congres de acupunctură. Pe Raj Tiwari, așa îl chema, l-a apucat râsul când m-a văzut cu *Bhagavad Gita* sub braț.

— Știți că nimeni n-o mai citește în India. În afara nostalgicilor.

— E totuși baza culturii indiene?

— La fel cum Biblia e baza culturii occidentale. Și atenție: zeii suportă cu greu exportul. Divinitate înspăimântătoare la Calcutta, Kali nu mai e decât un idol de ghips la Paris.

— Didier vrea să se sihăstrească într-un ashram, spuse Béatrice, mucalită.

— Ca să mulgă vacile cât e ziua de lungă? Năstrușnică idee, mai ales când ai o nevastă așa de frumoasă ca dumneavoastră!

Am râs toți trei și am trecut la altele. Îmbrăcat într-un costum de tweed, Raj Tiwari vorbea o engleză elegantă și avea acea noblețe a trăsăturilor proprie indienilor adulți. L-a mirat entuziasmul nostru pentru India și de trei ori la rând ne-a întrebat de ce nu mergem mai degrabă în Singapore sau în Taiwan, țări curate și moderne. Aceste reticențe mă descumpăneau, dar manierele lui afabile, complimentele pe care i le tot făcea lui Béatrice ne-au dat ghes să-l urmărim după cină la barul de la clasa întâi, tapetat cu lambriuri de culoarea caldă a mierii, cu fotolii și canapele din piele groasă și un pian alb acoperit de o husă. Noi, care beam rar, am intrat în curând, mulțumită unui gin și unui bourbon de calitate, într-o stare de veselă beție, iar dintre toți trei, Béatrice era cea mai gălăgioasă și mai exuberantă. Gazda noastră era în vervă și, ca să-i stârneasă și mai mult râsul, spunea lucruri de-a dreptul nebunești.

— Chiar înainte să părăsească India, voind s-o occidentalizeze pentru totdeauna, englezii au împânzit peninsula cu crescătorii ultramoderne de găini. Selecționate, bilingve, cu diplome

de la cele mai bune colegii, găinile cu pricina prezentau particularitatea că făceau niște ouă de-a gata, fierte moi sau răscoapte, care plecau direct pe masa colonilor. Știind că galinacele nu-s prea receptive la propaganda politică, guvernul britanic se baza pe aceste remarcabile înfăptuiri ca să-i pună bețe-n roate mișcării autonomiste a lui Gandhi. Englezii se pregăteau să plămuiască găina-omletă care, ca să amestece gălbenușurile și albușurile, trebuia doar să dea scurt din fund pe câteva note de ragtime — găinile alese luaseră lecții de step —, când propaganda non-violentă a ajuns până la pasărele însuși care a declanșat faimoasa grevă a micului-dejun, așa-numita „bacon and eggs strike“. Independența din 1947 a vestit sfârșitul acestor crescătorii: găinile colaboraționiste au fost nevoite să lase baltă engleza și să se apuce iarăși, sub amenințarea cu pedeapsa, de făcut ouă crude.

Deși de-a dreptul trăsănită, povestea aceasta și altele câteva ne-au provocat accese de veselie pe care alcoolul le înlesnea. Și ne-am despărțit de Tiwari în cei mai buni termeni după ce îmi ceruse îngăduința de a o săruta pe Béatrice pe obraji. Cheful acesta ne distrase; după o giugiuleală pe cinste, mi-am culcat prietena și, fâgăduindu-i că am să mă-ntorc imediat, am ieșit pe punte ca să-mi mai treacă din beție. Aerul rece îmi ardea nările, era lună plină și mă uitam la vibrația fosforescentă a sialului care, în ciuda întunericului, lumina marea în urma noastră înainte de a se pierde în noapte. Șiroaie lăptoase se scurgeau pe pereți și pe bărcile de salvare, cordajul scârțâia din pricina unui vânticel uscat. Pașii m-au dus firesc spre etajele superioare ale pachebotului unde se afla, pe lângă o piscină închisă iarna, un băruleț folosit și ca discotecă. Am intrat, jurându-mi să stau doar câteva minute. Erau acolo vreo zece bărbați; și o fată care dansa singură în mijlocul ringului, îmbrăcată într-un pantalon mulat de satin negru. M-am așezat și am privit-o, impregnându-mă de spectacolul pieptului ei încordat, al șalelor arcuite, al brațelor care băteau spațiul ca o pereche de aripi. Silueta ce i

se învârtea, iuțeala aeriană a posturilor sale alcătuiau un tablou captivant. Oare cine să fi fost? Nu se uita la nimeni, aluneca pe pardoseală cu ușurința unei năframe, prinsă sub o cupolă de luminozitate care o trăgea în sus, când, dintr-o dată, oprindu-și involburarea, a ieșit de pe ringul de dans și a venit să se așeze la bar. Spre mirarea mea, am avut impresia c-o recunosc pe tânăra înlăcrimată de după-masă. M-am îndreptat spre ea. Pe cât de searbădă și de ridicolă mi se părise după prânz, pe atât de atrăgătoare am găsit-o în seara aceea. Își alungise cu fard pleoapele, își acoperise pomeții cu un roșu aprins, iar linia foarte dreaptă a nasului, părul negru pieptănat pe spate îi dădeau un ușor iz oriental.

— Cum vă mai simțiți?

— Ce vă pasă?

— Dar... plângeați în toalete, nu vă mai amintiți?

— Ar trebui să găsiți altceva ca să agățați fetele.

Brutalitatea aceasta m-a uluit; iar când nu mă simt în largul meu, sunt oricum, dar nu cu replica la îndemână. Amărat, m-am îndepărtat. M-a chemat înapoi:

— Haide, bineînțeles că te-am recunoscut; dar recunosc pe cine am eu chef.

În această frază, nu auzisem decât tutuirea; și totuși, în ciuda familiarității sale, vorbea cu un soi de tristă bravadă. Ochii ei prelungi ca migdala, prinși în spatele croiului lor, mă priveau fără să mă vadă, de parcă ideea existenței mele îi era străvezie.

— De-a ce vă jucați?

— Mă joc de-a condus jocul.

A pufnit-o râsul. Totul era burllesc și penibil.

— Vii să dansezi?

— O... o, nu, nu prea dansez.

Mă simțeam deja atât de stânjenit, încât mi-ar fi fost grozav de frică să mă dau, cu ea alături, în spectacol; uneori, când ar fi de-ajuns să nu fiu nici prea-prea, nici foarte-foarte, sunt

sclipitor, dar mereu mă pierd cu totul în locurile unde distracția e obligatorie.

— Nici nu mă mir, ești țepăn ca un soldățel de plumb.

A chicotit din nou, iar ochii săi migdalați i-au îndulcit o clipă asprimea chipului. O mie de banalități, de întrebări convenționale mi se buluceau în minte. A vrut să-mi afle numele care a părut s-o dezamăgească. Nu mai știam ce vrea și nu găseam nimic de zis. Probabil că felul jalnic în care mă purtam era caraghios.

— Didier, spune-mi ceva vesel, fă-mă să râd.

Somația aceasta m-a năucit. Nu-mi plăcea că pierdeam șirul discuției. Mă simțeam nervos, iar obișnuitei mele anxietăți i se alătura gândul exasperant că nu știu să mă port cu soiul acesta de femei. Șuguiala se transforma în luptă dreaptă. Mă lăsam în voia stingerelii: sunt un timid, iar când soarta mi-e potrivnică, îmi zic că așa mi-a fost scris; mă plec în fața ireversibilului, nu vreau să știu că totul se poate răsturna, modifica. Neobrăzarea fetei, voltele ei bruște mă iritau. Acuma se uita în depărtare fără să-i mai pese de mine.

— Te-ai... te-ai bosumflat, am întrebat-o, încumetându-mă la rândul meu s-o tutuiesc, poate cu speranța vagă că o să mă descurc mai bine.

A dat din umeri.

Voind să fac o glumă, măcar una, am întrebat-o iarăși, rostind cu grijă fiecare silabă:

— Ești că-tră-ni-tă?

— Cum adică?

— Cătrănită? Adică supărată.

S-a ridicat.

— Ești prea haios pentru mine, dragule, așa m-am îndoit de râs, că m-a luat cu junghi.

— Ai... ai și plecat?

— Da. Bună seara. Vă las în seama ghidușei și captivantei dumneavoastră personalități.